

NOĆNA BORBA PEŠADIJE UZ PRIMENU TEHNIČKIH DOSTIGNUĆA

Razvoj nauke i tehnike omogućio je pojavu sredstava za daljin-
sko osmatranje, izviđanje, obaveštavanje, navođenje, nišanje i noć-
nu vožnju. Pojava ovih sredstava i njihova primena u vojne svrhe
ima značajnu ulogu u vođenju borbenih dejstava uopšte, a posebno
u toku noći. Tako su noćna dejstva dobila daleko veći značaj i pop-
rimila šire razmere.

Već u drugom svetskom ratu noćna dejstva su poprimila ši-
roke razmere, mada su još tada tretirana kao dejstva u specifičnim
uslovima i često su imala ograničeni cilj. Međutim, posle drugog svet-
skog rata postepeno je počelo da preovlađuje i konačno je preovladalo
shvatanje da je noćna borba normalan vid dejstava i u skoro svakom
pogledu ravnopravna sa borbom danju. Ovim je jasno izražena že-
lja i potreba da se održi kontinuitet i neprekidnost dejstava, a što
je omogućeno brzim posleratnim razvojem sredstava za noćna dej-
stva. Takva dostignuća ohrabrila su neke strane pisce, koji tvrde
da u budućem ratu neće biti razlika između dnevnih i noćnih dej-
stava, pošto je, kažu oni na bojištu moguće noć pretvoriti u dan. Tu
ima preterivanja, često sračunatih na propagandu i isticanje superi-
ornosti, što nedovoljno informisane ljude dovodi u dilemu o sve-
moći pojedinih sredstava kojima raspolažu velike sile. Činjenica je
da je na ovom polju postignut veliki napredak, da se još uvek radi
na intenzivnom usavršavanju i traženju novih rešenja i da je sve
to dalo noćnim dejstvima velike mogućnosti.

Takvo stanje razvoja tehnike za noćnu borbu nalaže svestrano
izučavanje noćnih dejstava, odgovarajuću obuku i materijalno obez-
beđenje. Jednostrano materijalno obezbeđenje je nedovoljno za obuku
(obuka sa IC-detektorima bez aktivnih IC-uređaja je nemoguća).

Da bi se moglo govoriti o upotrebi sredstava za noćnu borbu
i njihovom suprotstavljanju sredstvima neprijatelja, osvrnuću se uk-
ratko na taktičko-tehničke podatke, bez kojih bi se teško mogla sa-
gledati celina.

IC-uređaji se dele: na aktivne, pasivne i IC-detektore. Aktivni
IC-uređaji i IC-detektori su dosta razvijeni i usavršeni, dok su pasiv-
ni još u povoju. Aktivni IC-uređaji imaju veliku primenu kod bor-
benih i neborbenih vozila i omogućavaju pokrete i dejstva noću
približno kao i danju. Međutim, njihova masovna primena u peša-
diji, a posebno kao IC-nišana na pojedinim oruđima dovodi se u pi-

tanje (u VD br. 1/67. god. govori se da su oni najmasovniji).¹ Treba poći od zahteva da vojnik (pešak) mora biti pokretan u borbi (odbrani i napadu). Da li mu to omogućava IC-nišan? Ne. Jer su aktivni IC-uređaji, koji se predviđaju za pešadiju, glomazni, far im je prečnika preko 15 cm (gabaritno veliki), težine 6—10 kg, autonomija rada 2—3 časa, polje vida malo, domet do 200 m, cena vrlo velika i postavljanje na oružje vrlo otežano. IC-uređaj se može otkriti golim okom na daljinama do 50 m a IC-detektorima do 4.000 m. Ove karakteristike dovode u pitanje opravdanost i korisnost ovih sredstava za blisko osmatranje i nišanje. Ako bi se jedinice opremile ovim uređajima, oni bi uveliko smanjili njihovu manevarsku sposobnost, s obzirom na veliko opterećenje, i u osnovnim jedinicama bi trebalo imati akumulatorske stanice za punjenje akumulatora, jer je autonomija rada IC-uređaja mala.

Pošto pešadija najčešće vodi borbu u pokretu (u napadu i odbrani), to bi IC-uređaji znatno otežavali njen manevar. Znamo da za snajperske puške piše da se sa optičkim nišanom ne vrši juriš. Međutim, ovi uređaji se ne isključuju za osmatranje kod specijalnih jedinica.

Postavlja se pitanje kako efikasno iskoristiti pešadijsko oružje u borbi noću i kako se suprotstaviti IC-uređajima protivnika.

Kod streljačkog oružja na postojeće nišane nanose se materije koje noću svetlucaju i omogućavaju poravnanje zareza zadnjeg nišana i mušice, a kod optičkih nišana osvetljava se unutrašnjost končanice.

Osvetljavanjem terena pomoću osvetljavajućih mina povećava se efikasnost pešadijskog naoružanja, a IC-uređaji protivnika se parališu. Mišljenje, izneseno u VD br. 1/67. god., da je pomoću IC-uređaja omogućeno lako kretanje ljudi neprihvatljivo je, jer je nemoguće postaviti far i periskop na glavu vojnika. IC-uređaji se koriste na mestu, a u pokretu samo kod borbenih i neborbenih vozila. Neprihvatljiva je postavka da „vozila pešadije treba ostavljati na udaljenju od 8 do 10 km”. Naprotiv, sva vozila treba da se primaknu što bliže polaznom položaju ili rejonu odbrane osnovnih jedinica.

Ukoliko bi vozila pešadije ostala daleko od polaznog položaja, teško bi bilo dopremiti oruđa i potrebne količine municije, a sa druge strane iskrcavanje — istovar pešadijskih jedinica na udaljenju od 8 do 10 km od mesta dejstva dovelo bi u pitanje njenu sposobnost za izvršenje zadatka, kako fizički tako i vremenski.

Namena pasivnih IC-uređaja je kao i aktivnih. Međutim, pasivni IC-uređaji nemaju sopstveni IC-far, jer koriste zrake (zračenje) osmatranog predmeta (svi predmeti zrače do apsolutne nule — 273°C) pa samim tim se i ne demaskiraju i ne mogu se otkriti pomoću IC-detektora. Perspektiva je na pasivnim IC-uređajima, ali su oni još u po-voju, jer je konstrukcija i tehnologija pojačivača slike složena pa je

¹ Pukovnik Gojko Uzelac: „Noćna borba pešadije uz primenu elektronskih sredstava”.

samim tim i cena vrlo visoka. Ona sada dovodi u pitanje opravdanosti njihovog uvođenja u naoružanje pešadije. Njihova primena bi došla u obzir kod protivtenkovskih oruđa.

IC-detektori služe za otkrivanje prisustva aktivnih IC-uređaja. Različitog su oblika i to: u vidu šibice, penkala, sata, busole, a neke su pločice ugrađene u levi okular dvogleda, tako da dvogledi za dnevna osmatranja postaju i IC-detektori. Cena im je relativno mala, a mogu da otkrivaju aktivne IC-uređaje i na odstojanju do 4 km. Nedostatak im je što se ne može očitati daljina i vrsta aktivnog IC-uređaja. Postoji mogućnost da se IC-detektori objedine sa busolom i da se tako određuje pravac IC-izvora. Na ovaj način može se odrediti mesto i daljina do IC-izvora. Dobro obučeno ljudstvo na IC-detektoru, na osnovu jačine svetla luminiscentne pločice, može da odredi jačinu IC-izvora, a samim tim i približno odstojanje.

Na osnovu ovog može se zaključiti da će se armije orijentisati na masovnije uvođenje u naoružanje pešadije IC-detektora, pre nego IC-uređaja. Aktivni IC-uređaji imaju masovniju primenu u specijalnim jedinicama.

Pored IC-uređaja za noćnu borbu će se upotrebljavati osvetljavajuća municija i druga sredstva o čijim mogućnostima će biti reči. Tromblonska osvetljavajuća mina sa padobranom može da osvetli površinu do 12 hektara u vremenu trajanja 30 sekundi. Baklja se pali na visini od 300 m, a prečnik osvetljenja ne zahvata mesto odakle se ona upotrebljava. Osvetljavajuća mina za MB 60 mm osvetljava površinu od 50 hektara u vremenu od 40 sekundi.

Osvetljavajuća mina za MB 82 mm osvetljava površinu od 200 hektara za vreme od 50 sekundi.

Upotreba osvetljavajućih zrna (granata, mina) moguća je u svim vidovima borbenih dejstava noću. Upotreba ove vrste municije mora biti centralizovana i strogo planska, jer u protivnom može doći do negativnih posledica za sopstvene jedinice.

U napadu iz podilaženja ne bi trebalo upotrebljavati osvetljavajuća sredstva, sve dotle dok se pripreme napada mogu izvoditi prikriveno. Sa početkom napada i borbom za prednji kraj ili bližu dubinu neprijatelja treba osvetljivati pojedine zemljišne objekte, otporne tačke, vatrene položaje, snage koje se povlače, posedanje novih položaja, dovođenje novih snaga i izvođenje priprema za protivnapade. Osvetljivati se može radi stvaranja orijentira, lakše orijentacije i izvođenja sadejstva jedinica.

Osvetljivati se može za potrebe pešadije, tj. za upotrebu pešadijskog naoružanja, za osvetljavanje artiljerijskih ciljeva i osmatranja vatri, a može objedinjeno i jedno i drugo, što zavisi od konkretne situacije.

Planiranje osvetljavanja po vremenu i trajanju može biti povremeno i stalno, a zavisi od zadatka i raspoložive količine osvetljavajućih sredstava. Na osnovu površine koju mina može osvetliti i vremena osvetljenja određuje se količina osvetljavajućih sredstava. Pri ovome se mora voditi računa da se zone površine osvetljavajućih sredstava preklapaju bar za 25%, kao i da posle 75% vremena osvetljenja jedne mine, treba paliti drugu.

Povremeno osvetljavanje omogućava napadaču da planski koristi raspoloživo naoružanje a braniocu iznurava (iscrpljuje) i parališe IC-tehniku. Osvetljavanje sa prekidima ne pruža mogućnost efikasnog korišćenja IC-nišana. Napadač osvetljavanjem objekata napada vodi svoje jedinice od objekta do objekta i sistematski koristi vatru naoružanja, a branilac, ako se pomera, izlaže se jakoj i preciznoj vatri.

Stalno osvetljavanje zahteva utrošak većih količina municije, kao i određeni broj oruđa (jedinica) specijalno namenjenih samo za osvetljavanje. Stalno osvetljavanje omogućava pokrete neprijatelja i efikasno korišćenje sopstvene vatre. Ali, ono omogućava i braniocu da se prilagodi dejstvu bez obzira da li i on vrši osvetljavanje ili ne.

Pri osvetljavanju mora se voditi računa o dubini i širini prostora koja se osvetljava. Osvetljavanje po frontu (zoni napada pojedinih jedinica) mora biti šire jer bi se u protivnom omogućilo suprotnoj strani da uspešno grupiše snage za protivnapade. Iz ovoga proizilazi zaključak da će se u noćnim dejstvima upotrebljavati sva osvetljavajuća sredstva kojima raspolažu pešadijske i druge jedinice.

Ako se jedinice nalaze u borbenom dodiru, a dejstva se ne izvode, osvetljivati se može radi otkrivanja promena u borbenom poretku suprotne strane. Sem toga, osvetljavanje se može koristiti i za paralisanje IC-uređaja, pregrupisavanje i dovodenje svežih snaga.

U odbrani osvetljavanje je korisno skoro u svim uslovima borbenih dejstava. Za vreme organizovanja odbrane (van dodira), posadanja pretpolja i položaja borbenog osiguranja ne bi trebalo osvetljivati sve dotle dok se ne otkrije prisustvo glavnih snaga protivnika, jer bi osvetljavanje pri pojavi izviđačkih delova moglo da prevremeno otkrije naš raspored. Prednje delove neprijatelja otkrivaju izviđački delovi korišćenjem IC-detektora, a povremeno i aktivnim IC-uređajima. Prisustvo neprijatelja otkriva se planski i to osvetljavanjem prilaza, prevoja, raskrsnica i dr.

Na osvetljenom terenu živa sila se izlaže iznenadnoj i preciznijoj vatri. Kod borbenih i neborbenih vozila dolazi do povremenog slepila jer se parališu IC-uređaji za vožnju i nišanje. Ova mera dovodi do privremenog zastanka vozila, a taj momenat je najpogodniji za uspešnu protivtenkovsku i drugu vatru, jer protivtenkovska oruđa mogu da nišane i gađaju približno kao danju. Ovde treba napomenuti i to da je upotreba vođenih protivtenkovskih raketa noću jedino korisna pri osvetljavanju terena sve do cilja. Iz ovoga vidimo da je nepotrebno i nekorisno upotrebljavati dimnu municiju kako se to navodi u VD br. 1/67. god. da bi se zaštitili od IC-uređaja.

Osvetljavanje zemljišta u zoni dejstva može biti povremeno ili stalno, što zavisi od postavljenog zadatka i raspoloživih količina osvetljavajućih sredstava.

Može se postaviti pitanje: da li se osvetljavajuća municija može primeniti i u drugim situacijama? Može se sa sigurnošću tvrditi da je njena primena korisna i pri izvođenju drugih radnji, kao što su odbrana reke, susretna borba, zasede itd.

Kod izvođenja zasede najpovoljnije je osvetljivati neprijatelja u momentu kada on upadne u zasedu, što jednovremeno treba da predstavlja signal za dejstvo vatrom. Neprijatelj se može tući jakom i efikasnom vatrom samo ako se dobro vidi. Osvetljavanje je korisno bez obzira na veličinu jedinice koja upadne u zasedu. Ono je posebno korisno ako u zasedu upadne motorizovana kolona, jer osvetljavanje parališe IC-uređaje i tako stvara povoljne uslove sopstvenim protivtenkovskim sredstvima za uspešno gađanje. U takvim situacijama neprijatelj je najčešće zbunjen, otežano mu je sopstveno osvetljavanje a teško se i orijentiše radi određivanja strane sa koje je napadnut.

Ako i suprotna strana osvetli teren, a što je verovatno, onda se noćna dejstva izvode približno kao danju.

Pored pozitivnog što se zna o sredstvima i mogućnostima za osvetljavanje, treba znati da samo planska upotreba sredstava za osvetljavanje koristi za jedinice koje vode noćnu borbu. Pri upotrebi osvetljavajuće municije mora se voditi računa da se ne osvetle sopstvene jedinice. Ovo naročito važi ako duva vetar, jer osvetljavajuća baklja sa padobranom, dok svetli, može se pomeriti od mesta paljenja u bilo koju stranu i do nekoliko stotina metara.

Iz ovoga se može zaključiti da se pešadija može ravnopravno boriti noću iako ne raspolaže sa IC-nišanima za pešadijsko naoružanje.

Potpukovnik
Stojan ĐORĐEVIĆ